

Een betere engel

Chris Adrian

Een betere engel

Vertaald door Joop van Helmond en Frans van der Wiel

AILANTUS

AMSTERDAM 2009

De vertalers ontvingen voor deze vertaling een werkbeurs van de Stichting Fonds voor de Letteren.

Oorspronkelijke titel *A Better Angel*

Copyright © 2008 Christopher David Adrian, alle rechten voorbehouden

Copyright Nederlandse vertaling 2009 © Joop van Helmond en Frans van der Wiel / Uitgeverij Ailantus

Copyright aanbeveling 2009 © Sanneke van Hassel

Copyright toelichting 2009 © Lidewijde Paris

Omslag Steven van der Gaauw

Omslagbeeld Els Schifferling

Binnenwerk © Steven Boland

Foto auteur Gus Elliot

ISBN 978 90 895 3017 2 / NUR 304

www.ailantus.nl

www.clubvaneerlijkevindes.nl

Kort & Krachtig

Vier verhalen mét een toelichting. Is dat nodig? Nodig is maar weinig in de literatuur, maar verhalen zijn een beetje het stiefkind van de letteren en dan kan alles helpen om ze beter voor het voetlicht te brengen.

Kort & Krachtig wordt een serie korteverhalenbundels die een betrekkelijk nieuwe schrijver of schrijfster introduceren. In dit geval gaat het om verhalen van één schrijver, in de toekomst zullen er bundels verschijnen met werk van twee of meer schrijvers. Steeds voorzien van een toelichting achter in het boek en een aanbeveling door een Nederlandse schrijver voorin.

De Amerikaanse bundel van Chris Adrian bevat negen verhalen. Voor onze serie hebben we er vier uitgekozen die de diverse facetten van zijn schrijven goed weergeven. Een optimale introductie op zijn werk.

Verhalen worden wel degelijk gelezen. Als het er maar niet te veel tegelijk zijn. Ruim anderhalf jaar lang koos ik elke week voor *Vrij Nederland* een kort verhaal en schreef er een stuk bij dat inging op de 'trukendoos' van de schrijver, de opvallende effecten in het verhaal en de bijbedoelingen van verschillende beelden. Dat beviel goed en die aanpak is het achterliggende idee van deze reeks. Lezers gingen

heel verschillend om met de inleidingen. De één las het stuk eerst en wist zo waar hij op moest letten. De ander las het na het verhaal en vergeleek de opmerkingen daarin met zijn eigen ideeën. Zo moet de toelichting achterin gezien worden: een extraatje voor wie dat wil.

Lidewijde Paris, uitgever Ailantus

Inhoud

Doe het deurtje open, ga de verboden tuin in Aanbeveling Sanneke van Hassel	9
Een betere engel	13
Het visioen van Peter Damien	38
Het wisselkind	65
Steken	88
Wat is het je waard? Toelichting Lidewijde Paris	121

Voor MR

Doe het deurtje open, ga de verboden tuin in

Sinds ik met mijn zusje de tv-serie *A Battlestar Galactica* naspelde, heb ik me altijd ver van sciencefiction gehouden. Ook in de fantasy kwam ik niet verder dan de burcht van Ronja de Roversdochter. Drama vind ik dicht bij huis, op straat, in de tram. Als ik vrienden *World of Warcraft* zie spelen, vraag ik me af wat ze zoeken in die groteske wezens en afzichtelijke landschappen.

Maar nu heb ik *Een betere engel* gelezen en is er een wonder gebeurd. Het bovennatuurlijke heeft voor mij betekenis gekregen. Hoe schrijver Chris Adrian dat gedaan heeft? Vooral, vermoed ik, door engelen, visioenen, dolken en Siamese tweelingen zo in te zetten dat ze iets vertellen over onze tijd, dat ze de pijn ervan voelbaar maken en iets te zeggen hebben op grote vragen.

Zijn vroegwijze jongens laat hij leven met een last, een ziekte, een groot verdriet. Schrijnend is het gevecht van de al te menselijke, aan medicijnen verslaafde arts uit het titelverhaal. De arts verlicht het sterfbed van zijn vader door zelf vrolijk mee te drinken van de morfine. Ook zijn beschermengel, die hem vanaf zijn kindertijd vergezelt, weet niet hoe te leven.

Via een slimme truc behandelt Adrian in 'Het visioen

van Peter Damien' het trauma van 9/11. Eerst brengt hij de lezer naar een dorp, ruim honderd jaar geleden, met ramen van bubbelglas, kinderen die strovaantjes maken voor het Oogstfeest en een moeder die kruidenzwachtels aanlegt. Daar, ver van het moderne New York City, krijgt kleine Peter tijdens de literatuurles een visioen van brandende torens en een vallende vrouw. De beelden van 9/11 nemen bezit van de kinderen uit zijn klas. Adrian laat de problemen en pijn zien waarmee dit gepaard gaat, maar biedt ook hoop. Peters vriendinnetje Sara schrijft: 'Begrijp je de ontwikkeling niet? – van zwak persoontje tot zwevende engel tot monoliet?' Ze voorspelt dat het vuur en de verwoesting iets prachtigs zullen voortbrengen. In al zijn verhalen geeft Adrian glimpen van verlossing: 'We worden niet zonder reden zo bizar buiten onszelf gebracht.'

Interessant vind ik zijn visie op de geneeskunde. In een tijd waarin het lichaam vaak als hightechmachine wordt voorgespiegeld en artsen ingenieurs zijn, barst het in deze verhalen van de mysteries. Ziekte en gekte worden metaforen voor de *condition humaine*. Het is alsof de schrijver wil zeggen: kijk dan wat die zieke jongen te vertellen heeft. Luister naar de stemmen van verminkten, stommen, verslaafden, van Spider-Man, de Exorcist, de ander.

Adrians duisternis is altijd licht. De hel-en-verdoemennistaal die de negenjarige Carl in het verhaal 'Wisselkind' uitslaat is ronduit absurdistisch en leest als een parodie op doorgedraaid evangelisme. Zijn vader en opa voeren hem wafels als ontbijt, terwijl hij teksten uitkraamt als 'Wij zijn de doden,' en 'Waar is ons bloedoffer?'. Opa blijft doodkalm: 'Iedere echte jongen houdt van wafels.' Tegenover duistere en bovennatuurlijke elementen zet Adrian zachte, aardse details. Zo steekt in 'Steken' het ene kind een konijn dood, terwijl het andere de zaadbol van een paardenbloem wegblaast, kopen mensen wodka én chocolademelk.

De seriemoordenaar van het dorp rijdt op een fietsje met handvatten met gekleurde kwasten en een miniatuurnummerbord waarop SUPERHIT staat.

Wilt u iets buitengewoons lezen? Wilt u het gevoel terug dat u als kind had wanneer u *Battlestar Galactica* speelde of een wonderlijk spannend boek las, wilt u nadenken over grote thema's van deze tijd maar met andere woorden en beelden dan die u elke dag in de media aantreft? Lees dan de verhalen van Chris Adrian en volg dat jongetje bij die muur, hij zal u een deurtje wijzen. In de geheime tuin erachter vallen brandende torens, worden duivels uitgedreven, is de hemel van ranja, heft iemand een bijl.

Sanneke van Hassel

Een betere engel

‘Dat zou ik niet doen als ik jou was,’ zei ze tegen me toen we elkaar voor het eerst ontmoetten. Ik was zes en was onder een boomstam aan het graven die ik, op zoek naar wurmen, probeerde om te rollen. In die tijd had mijn vader nog al zijn land en ik kon er de hele middag rondlopen zonder zijn sinaasappelplantage te verlaten. Dat was mijn belangrijkste vermaak, ik deed zelfverzonnen spelletjes, bedacht vriendjes om mee te spelen omdat ik die eigenlijk niet had, of zocht naar begraven schatten van indianen en piraten. Mijn zussen waren allemaal een stuk ouder, vonden me een sta-inde-weg en tekenden daarom vaak neplandkaarten voor me, maakten die oud door er in het zand met een honkbalknuppel op te slaan, brandden de kanten rondom weg en stuurden me ermee op speurtocht. Jarenlang vond ik dat soort dingen onweerstaanbaar.

Ze zat in een boom, duwde zachtjes tegen een sinaasappel die vlak bij haar gezicht hing en liet hem schommelen. Mijn denkbeeldige vriendjes waren niet van het soort dat je kon zien. Ik zag haar aan voor een wijsneuzige fruitplukkersdochter, want het was het eind van het seizoen en het wemelde op de plantage van de Guatemalanen. Ze droeg een mouwloos geel jurkje met een pluizig

poezenkopje voorop – dat weet ik nog goed, en ook dat ik me later afvroeg hoe ik dat, als ze niet bestond, had kunnen verzinnen. Haar huid was heel donker. Haar haar kwam tot over haar heupen. Ze leek me even oud als ik, ze had een klasgenootje van me kunnen zijn. Ik luisterde niet naar haar.

Zodra ik de stam had gekanteld verstoorde ik een nest wespen die uitvlogen en me aanvielen, me in mijn gezicht, nek en handen staken. Ik zag haar toekijken terwijl ik naar ze sloeg en gilde en huilde. Ze zei niets, maar ging op de tak staan en spreidde haar vleugels achter zich uit, wat me verbaasde en bang maakte. Ik probeerde naar huis terug te hollen, maar kon nauwelijks ademen – ik had een allergische reactie. Maar ik vond een stel plukkers die in het gras zaten te schaften en ik zakte vlak voor hen in elkaar, opgezwollen en snakkend naar lucht.

Ze kwam me in het ziekenhuis opzoeken. In een roes van intraveneuze Benadryl vertelde ik iedereen die maar luisteren wilde dat er een engel in de kamer was, en de dokters en verpleegsters vonden dat vertederend. Toen al was ik met dope een snelle, spitse denker en zodra mijn vader me vroeg naar wat ik had gezegd, hoorde ik aan de toon van zijn stem dat ik maar beter kon doen alsof ik niet wist waar hij het over had. Maar toen we alleen waren en ze zwijgend aan mijn voeteneind stond en er niet alleen vreemd uitzag vanwege de vleugels maar ook omdat ze nu als arts was gekleed, met een witte jas en een stethoscoop en haar haar in een fraaie knot, vroeg ik waarom ze me niet voor de wespen had gewaarschuwd. ‘Zo’n engel ben ik niet,’ zei ze.

Hoewel mijn vader nooit meer dan een fractie heeft geweten van alles wat ik me op de hals haalde, was ik toch zijn minst geliefde kind en de laatste door wie hij verzorgd wilde worden toen hij zwaar ziek werd. Maar al mijn zussen

waren in verwachting – de ene hoogzwanger en gepland, de twee andere waren ongelukjes. Wat waren ze opgetogen over dat toeval en wat betreurden ze het dat ze daarom gedwongen waren mij uit San Francisco terug te sturen naar Florida. Ik had spreekuur toen ze belden en het getuigt van hun driedubbele onverzettelijkheid dat ze door het telefoonnetwerk en de twee verschillende receptionistes, die routineus mijn bestaan ontkennen wanneer patiënten me proberen te vinden, heen wisten te breken.

‘Papa is ziek,’ zei Charlotte.

‘Dat is hij al een tijd,’ zei ik, omdat het al een jaar bekend was, en hoewel niemand beter wordt van uitgezaaide kleine cellige longkanker, was hij al maanden en maanden niet achteruitgegaan.

‘Papa is zieker,’ zei Christine, en Carmen voegde eraan toe: ‘Veel zieker!’ Zij is de oudste en niet bepaald hoogzwanger.

‘Hij ligt in het ziekenhuis,’ zei Christine. ‘Hij heeft een ontsteking.’

‘In zijn blaas,’ zei Charlotte. Tussen elk van hen zit twee jaar, maar ze hebben altijd een drieling geleden, zagen er even oud uit met hun gefronste wenkbrauwen en afkeurend verbeter mond, waren alle drie even lang en blond als ik klein en donker ben, en hadden dezelfde blauwe ogen, kennelijk precies de goede kleur om iemand mee weg te kijken. Mijn ogen zijn, net als die van mijn vader, bijna zwart en Carmen zegt dat ik daar alles in kan verbergen.

‘Een beetje cystitis,’ zei ik. ‘Nou en?’

‘Dokter Klar zegt dat hij heel ziek is,’ zei Christine.

‘Ze weet niet of hij nog uit het ziekenhuis komt,’ zei Charlotte.

‘Dat zegt ze altijd,’ zei ik. ‘Ze weet het nooit. Ze is een paniekzaaier. Ze is een tobber.’

‘Je moet erheen!’ zeiden ze allemaal tegelijk.

‘Jullie moeten erheen,’ zei ik. ‘Gaan jullie maar als het zo belangrijk is.’

‘Wij zijn zwanger!’ zeiden ze. En vervolgens de persoonlijke excuses: lichte pre-eclampsie voor Charlotte en Christine en een trombosebeen voor Carmen. Ze kunnen niet buiten New York reizen, waar ze alle drie binnen waggelafstand van elkaar wonen.

‘Vrouwen reizen nog wanneer ze acht maanden zwanger zijn,’ zei ik. ‘Dat doen ze zo vaak!’ Al wist ik dat het niet zo was, en nu zat de engel op mijn bureau met haar hoofd naar me te schudden.

‘Jij bent dokter,’ zeiden ze in koor, alsof dat de doorslag gaf, en ik wilde zeggen dat ik onbekwaam ben en bovendien kinderarts. Ik had op dat moment aan hen en de hele wereld kunnen opbiechten: *ik ben een onbekwame arts*, om vervolgens het gele klinkerpad naar de afkickkliniek op te gaan.

Maar ik legde stil de hoorn op de haak. De engel keek me nog steeds hoofdschuddend aan. Ze zag er niet uit met een plastic boodschappentas op haar hoofd, in een vuile flodderjurk en om beide voeten een dode kat.

‘Ik ken hem nauwelijks!’ schreeuwde ik haar toe maar ze reageerde niet. En ik zei dat er een patiënt op me wachtte, wat ze al wist, want er is niets wat ik weet dat zij niet weet en ik heb nooit iets voor haar verborgen kunnen houden.

‘Laat dat mens zitten met haar loeders van kinderen,’ zei ze zonder op te kijken toen ik langsschoot. Waarom ze mevrouw Fontaine niet mocht was wel duidelijk, maar wat ze tegen haar twee kinderen had was me een raadsel, hoewel ze dat altijd al heeft gedaan: diegenen aanwijzen die later autodieven, loterijzendelaars of moordenaars worden, alsof ik ze moet smoren in het grote kussen van de gerechtvaardigde preventie als ze een halfjaar oud zijn.

De familie Fontaine zat geduldig in de onderzoekkamer

te wachten, Zebadiah kliederend in de wasbak terwijl zijn moeder zijn zusje voedde en zijn tante de *Donald Duck* las. ‘Hallo, allemaal!’ zei ik, terwijl ik de deur achter me op slot deed. Zebadiah waggelde erheen om het te controleren, onwetend medeplichtig aan onze onderneming. ‘Kind,’ zei mevrouw Fontaine, tegen mij en niet tegen haar zoon, ‘hoe is het met je?’

‘Ik heb een zware dag gehad.’

‘Goh, laat je vriendin nou net iets bij zich hebben voor een zware dag,’ zei ze, en nadat ze een in folie gewikkeld pakje uit haar luiertas had gehaald, legde ze het op de tafel bij de wasbak en meer zeiden we er niet over, want een van onze handelsvoorwaarden is een bijna stilzwijgend soort discretie. Ik legde mijn envelop neer, zij nam hem weg en pas toen haar pakje in mijn zak zat, begonnen we over haar kinderen. Haar zus deed een zoekplaatjespuzzel en onderbrak ons gesprek om dingen te vragen als: ‘Waar is de laars?’ en ‘Ziet u een fluit?’ Ik zei dat ik het niet zou weten en zij zei dat ik niet erg goochem kon zijn als ik de fluit niet kon vinden die in de boom verstopt zat.

‘Als je al wist waar hij was, waarom vraag je het dan?’ zei mevrouw Fontaine. De oogleden van haar zus gingen halfstok en ze zei: ‘Ik wou hem uitproberen.’ En ze begon te lachen alsof het de beste grap van de wereld was. Ik onderzocht Zebadiah en daarna zijn zusje Lily, die net vier maanden, dik en tevreden was en woordloos zong terwijl ik naar haar hart luisterde en aan haar heupen prutste. De engel ijsbeerde door de kamer, de katten maakten slipslopende geluiden bij elke stap en het was of Lily naar haar keek. ‘Er zou nu vuur uit de hemel moeten inslaan,’ zei ze. Het wondermiddel zat in mijn zak, maar alleen al doordat ik het bij me had kon ik haar makkelijk negeren.

‘Ze is mooi,’ zei ik tegen mevrouw Fontaine.

‘Ze kan ermee door,’ zei ze met een knik en een glim-

lach, en haar zus hield haar armen op om de baby over te nemen en even vast te houden en te bevestigen dat het inderdaad een mooi meisje was, en daarna gaf ze haar aan de moeder, die haar aan mij gaf, en zonder te weten waarom gaf ik haar terug aan de tante. Soms gaan die dingen zo, volkomen natuurlijk, de glunderende, lachende baby die maar rondgaat, van hand tot hand tot hand, en het broertje dat schreeuwt: 'Ik ben ook mooi!' en zijn armen strekt om opgetild te worden. En wij lachten alle vijf, terwijl de engel machteloos en chagrijnig toekeek. Ik wilde dat het eeuwig zo doorging.

'Heeft iedereen een engel?' vroeg ik op een dag, ongeveer een maand nadat ik haar had leren kennen, toen eindelijk de vraag bij me was opgekomen of elke jongen en elk meisje een leidgeest had die voor mij onzichtbaar was. Ik had bij mij in de eerste klas door mijn oogharen rondgekeken om ze te zien, de meisjes in overgooiers die naast de zittende meisjes in overgooiers stonden, en de jongens in blauwe broek die er zo gewoon uitzagen, afgezien van hun onberispelijke houding en afhangende, gevouwen vleugels.

'Alleen degenen die groot worden, of grote daden verrichten. En soms is het genoeg om alleen groot te zijn. De grote daden vervliegen, omdat ze net zo makkelijk ontstaan als gedachten of liefde. Begrijp je?' Ik kan niet beschrijven hoe lieflijk haar stem in die tijd kon klinken.

'Nee,' zei ik. Dus toen we thuiskwamen troonde ze me mee naar mijn vaders bibliotheek, bleef doof voor mijn smeekbeden om er niet binnen te gaan zonder zijn toestemming, en zette me voor de encyclopedie. Ik sloeg een boek op willekeurige pagina's open en zij wees met haar vinger de mannen en vrouwen aan die een engel hadden toegestaan om hen naar grootheid te leiden. Het waren er minder dan ik had gedacht, en er waren evenveel grote

boosdoeners als grote weldoeners bij. Ik bladerde terug door de A's, kende maar één op de tien namen die ze aanraakte, waardoor de letters een glans kregen die ik daarna altijd bleef zien. Atilla kende ik, want ik had net over hem gehoord in de geschiedenisles en meegedaan aan een toneelstukje waarvoor ik me in een ongedragen bontjas van mijn moeder had verkleed en vooraan in de klas had staan schreeuwen, samen met vijf jongens en het meisje dat vanwege haar lange zwarte haar de rol van de Hun had gekregen. 'Maar hij was slecht,' zei ik en zij zei dat niet iedereen naar zijn engel luisterde.

Ik heb een hekel aan ziekenhuizen en geneeskunde voor volwassenen en een hekel aan volwassen patiënten. Ik kon tijdens mijn studie medicijnen niet wachten om van ze af te zijn, van hun pijnlijke onderruggen en chronische depressies en kwetsuren van het type 'verklaar me arbeidsongeschikt'. Ik had helemaal een hekel aan oude dametjes met hun perkamenten gezicht en hun tere gebroken hart, die al doodgingen als je ze boos aankeek. Zelfs een halfdood prematuurkje heeft meer weerstand. En ik vond de stank die er hing verschrikkelijk – kinderen stinken hoe dan ook niet zo, en zelfs als ze ziek worden of doodgaan geven ze niet die lucht af die volwassenen in ziekenhuizen verspreiden en die uit de vleugels van de engel lijkt te waaien als ze er geërgerd mee wappert. Die lucht leek me altijd aan te kleven na een verschrikkelijk grote miskleun tijdens het practicum, zodat ik nog dagen later maar aan mijn vingers hoefde te ruiken om eraan herinnerd te worden dat ik door mijn foute inschatting een of andere oude zombie bijna om zeep had geholpen.

Het scheen de engel daar wel te bevallen, maar ja, ze is ook verzot op de dood, of in elk geval lijkt ze er net zo opgewonden van te worden als ik van donuts of uiterlijk schoon.

Ze maakte er altijd een hele vertoning van om mensen te besnuffelen en dan het uur van hun verscheiden te voorstellen. Het werd het enige waarin ik goed was: de echte zieken pikken uit de verwarrende hoeveelheid patiënten die ik als student en later als arts-assistent dagelijks voor me kreeg, al kon ik me nooit herinneren hoe ik ze moest redden. Op weg naar de kamer van mijn vader liep ze voor het eerst met een verende tred en hoewel ze nog steeds als een zwerfster was gekleed, had ze haar katten ingeruild voor tissue dozen en haar vleugels opgepoetst en een elegante, zij het vuile, hoed opgezet. Het kan het ziekenhuis zijn geweest of domweg het feit dat ik was gegaan waardoor ze zo blij was. Naar haar idee had ik de juiste stap gezet en daarom had ze het me de hele reis niet lastig gemaakt, en nu huppelde ze als een schoolmeisje met me mee. Ik denk dat ze alleen nog blijer was geweest als ik me van kant had gemaakt.

De verpleegsters aan de afdelingsbalie keken niet op toen ik naar het eind van de gang liep waar mijn vader zijn kamer had, of toen ik, voor hem op de vlucht, weer langsstootte. 'Hier is hij,' zei de engel toen ik naar binnen ging – ze was de laatste meters vooruit gehold en door de muur heen gegaan. En ze presenteerde hem met een gebaar alsof hij een nieuwe auto of een sexy motor in een showroom was. De vorige keer dat ik hem had gezien, was hij nog dezelfde norske, zwartogige man die ik mijn hele leven had gekend, mijn dominante, verstandige, boomlange afschaduwing, een man van wie ik altijd vond dat hij zelf een engel had moeten hebben. Nu lag hij uitgestrekt in luiers op een vuil bed, even kaal en tandeloos en op een of andere manier even indrukwekkend als Aslan op zijn stenen tafel. Hij sloeg zijn ogen op toen ik binnenkwam en zei ter begroeting: 'Jij!', en slaagde erin dat woord in gelijke mate met teleurstelling, beschuldiging en verras-

sing te beladen. Ik liet mijn boek en bonbondoos vallen en rende de gang op.

Ik voel me altijd thuis op een toilet. Als arts-assistent trok ik me er 's nachts soms op terug, liet de co maar ploeteren en verzuipen en beweerde dan later dat ik de panische oproepen nooit had gekregen, terwijl ik in werkelijkheid de pieper had uitgezet en op de wc zat met mijn gezicht in mijn handen, of kleine doses nam van het spul waaraan ik die maand het meest verslingerd was. Er was een toilet bij de lift op mijn vaders etage van het ziekenhuis, een prettige eenpersoonsvoorziening met een slot op de deur.

Een gesloten deur of een dringende behoefte om alleen te zijn is voor een engel geen beletsel. Binnen een paar seconden was ze er – ik weet nooit wat haar ophoudt, ze kan zich verplaatsen met de snelheid van schuldgevoel en lijkt soms overal tegelijk te zijn. Ze foeterde me uit terwijl ik mijn handen voor mijn gezicht had. Haar stem leek de kleine ruimte volledig te vullen, al dat *waar-ben-je-in-bemelsnaam-mee-bezig* en *ga-terug-naar-zijn-kamer* kaatste van de witte muren in aparte geluidsblokjes. Ik ben niet zo'n dokter, zei ik tegen mijn handen. Ik ben helemaal geen dokter en ik weet niet wat ik aan moet met wat daar in die kamer ligt. En zij zei dat zelfs als je zo'n dokter bent die niets van geneeskunde weet, en zelfs als je alleen je artsexamen hebt gehaald omdat je een zekere dokter Gupta hebt betaald om de lullige veiligheidsmaatregelen te omzeilen die de Amerikaanse Raad van Kinderartsen heeft ingesteld tegen bedriegers en pseudo-artsen, dat zelfs jij een patiënt in uiterste verlatenheid en ellende kunt herkennen, dat zelfs jij het greintje menselijkheid kunt opbrengen om zijn lot te verlichten.

Als antwoord gaf ik haar een snuifje. Niet mevrouw Fontaine maar een andere leverancier, iemand die min of meer mijn vriendin was, al was het alleen de snuifbare he-

roïne die ons bij elkaar had gebracht, had een soort van hoorntje aan haar sleutelhanger dat ze tevoorschijn haalde bij elk soort tegenslag, een lekke band of een gebroken voet, of syfilis; syfilis was dubbele-snuif-ellende. ‘Snuif het weg!’ zei ze dan en ze lachte er heel onschuldig bij. Ze werd doodgeslagen door een vriend die hartstochtelijker maar minder aardig was dan ik, en ze stierf ’s nachts op de eerste hulp van het ziekenhuis waar ik dienst had op de kinder-afdeling. Ik herkende haar toegetakelde lijk toen ik op de trauma-afdeling een warme deken voor een koude baby kwam halen.

De engel veranderde van het minste snuifje. Ze had me nog niet gewaarschuwd om het niet te doen of ze rekte zich al uit en schudde haar vleugels, en even was er die vreselijke stank en meteen daarna een andere geur, gemaaid gras en koekjes en verse sneeuw op de stoep. En met een paar keer hoofdschudden viel de heksigheid van haar af, kreeg ze stralende ogen, niet ijzig zoals die van mijn zussen, en met een paar vege van haar vingers – het is altijd net alsof ze zich voor mij opdirkt – haalde ze alle klitten uit haar haar. Ze schudde drie keer met haar heupen en de flodderjurk werd een prachtige blauwe sari en haar mooie voetjes waren bloot.

‘Die zit!’ stamelde ik.

‘Neem er nog maar een,’ zei ze en dat deed ik. Daarna ging ze voor me staan met haar handen op mijn schouders, om het schokken tot bedaren te brengen. Het was niet voor het eerst dat ik het gevoel had dat ik achteruitvloog; het toilet was een luchtschip dat door wenen werd aangedreven, en met de handen die op me rustten stuurde ze me.

‘Moet ik echt terug?’ vroeg ik toen ik me wat beter voelde.

‘Nog niet, liefje,’ zei ze. ‘Pas als je er helemaal klaar voor bent.’